

קבלת תורה ומסירתה מדור דור

הנושא

קבלת תורה ומסירתה מדור דור

אוכלוסיית היעד

כיתה א-ב

רציונל

חג שבועות נקרא גם חג מתן תורה, על פי המסורת התורה ניתנה בהר סיני בו' בסיוון. חלק ממנהגי החג קשורים למסורת זו:

1. נוהגים לקשט את הבתים ובתי הכנסת בירק כאילו היו הר סיני.
2. בקריאת התורה בחג שבועות קוראים על מתן תורה (ספר שמות, פרקים י"ט-כ)
3. נוהגים ללמוד תורה בליל שבועות כביטוי לקבלת תורה.

מנהגים אלו מאפשרים לשחזר את מתן תורה בחג השבועות, דרכם כל דור מקבל מחדש את התורה, על ידי למידה, חקירה ודרישה מתמדת. מנהגים אלו מאפשרים מצד אחד להתייחס למורשות קדומות ומצד שני למצוא עניינים חדשים, אוטנטיים ורלוונטיים, דרך כך מצטרף כל אדם למסורת מסירת התורה מזמן משה. בכיתות א-ב נעסוק במורשת מסירת התורה מאז מתן תורה. נתמקד במשמעות המסירה ובהבנת רעיון ההמשכיות. נתחיל עם סיפור מתן תורה במקרא, שהינה תשתית מסירת התורה. נלמד מספר פסוקים מספר דברים שקובעים את רלוונטיות ברית מעמד הר סיני לדורות. משם נעבור ללמוד על אופן בה נמסרה התורה מאז מתן תורה.

רקע

מתן תורה בהר סיני הייתה חוויה מעצבת של עם ישראל. במעמד זה עוצבה דמותו הרוחנית של העם. עם העבדים שיצא ממצרים היה חסר זהות עצמית מהותית. חוויה משותפת של יציאה ממצרים הגדירה אותו כעם שיתוף היסטורי. מעמד הר סיני וקבלת התורה נתנה לעם הגדרה ויעוד, מתן תורה קידם את העם לקראת עתיד, שיש בו שיתוף תרבותי מעבר לשיתוף בחוויות היסטוריות.

משה לפני מותו בספר דברים מגדיר את מעמד הר סיני 'כברית חורב', ברית שנכרתה לדורות ומהותה - מחויבות לשמירת התורה שניתנה על הר סיני. מאז מעמד הר סיני נמסרת התורה מדור לדור ומהווה טקסט תרבותי מרכזי במשך ההיסטוריה היהודית. קריאת התורה ודרשות בשבתות וחגים היא הדרך העממית של מסירת תורה, לימוד, העמקה ובירור הנהגה נדבך נוסף במסירת התורה.

בכל דור לומדים את התורה ומתמודדים עם השאלה כיצד מפרשים ומשמרים אותה. שאלות הקשורות לאופי החוק, הסיפור, המדרש והפרשנות מקבלות משמעות והקשרים רלוונטיים, זוכים בכל דור ללמוד והתייחסות בהתאם לכלי הלימוד הקיימים. בכל דור סופרים, הוגים ואנשי הלכה

מוסיפים מפרי עטם לספרות התורנית הענפה. בכל דור עיסוק בתורה נעשה ברמות שונות המותאמות לעניין ויכולת האנושית.

חג שבועות נחשב כחגה של תורה, כמועד המציין את מתן תורה. תאריך מתן תורה לא מצוין במפורש בתורה, נאמר רק שהאירוע התקיים בחודש השלישי לצאת בני ישראל ממצרים, שהינו חודש סיוון. חג שבועות במקרא הינו חג חקלאי ולא נקשר באופן ישיר לאירוע מתן תורה. קשר זה נעשה על ידי חז"ל לאחר חורבן בית המקדש. אירועי שבועות עד לחורבן נסבו סביב טקסים חקלאיים במקדש. לאחר החורבן חז"ל שמרו זיכרונות קדומים וקשרו בין זמן מתן תורה לשבועות והפכו את שבועות לחג מתן התורה.

מטרות

1. התלמיד יבין את משמעות וחשיבות מעמד הר סיני בתרבות היהודית.
2. התלמיד יכיר את אופן מסירת התורה מדור דור.
3. התלמיד יבין את היותו חוליה בשרשרת קבלת תורה.

הטקסטים המוצעים

א. מתן תורה ומעמד הר סיני

כשקיבלו את התורה/לאה נאור - למילות השיר

געה – השמיע קול של פרה או שור
מכבשן – תנור גדול המשמש בתעשייה לחימום חומרים שונים במד חום גבוהה מאוד.
המה – השמיע קול מתמשך נמוך ושקט

כותרת	כשקבלו את התורה
מחבר	לאה נאור
נושא בתוכנית הלימודים של שבועות	קבלת תורה ומסירתו מדור דור
קשור לנושא / תחום בתוכנית הלימודים הכללית	תנ"ך, מקראות חגים- ספרות
סוגה (טקסטים מסורתיים / תרבותיים וכו')	טקסטים תרבותיים
סוג פורמט (טקסט, וידאו, תמונה וכו')	טקסט
גיל	א-ב
לקסיקון אנשים	משה, העם

לקסיקון מושגים	קול שופר, קבלת תורה
הערות- ביחס לטקסט כגון מיומנויות שיש בו וכו'	לאה נאור מעבדת את המקור התנכי משמות י"ט-כ ומדרש חז"ל משמות רבא כ"ט לשיר, אם הטקסט נלמד בגיל מבוגר יותר מומלץ לתת את המקורות המקבלים להשוואה. המלצה זו מתאימה למורים, ולכיתות גבוהות.
הערות ביחס לטקסט בהתאם לרציונל והמטרות – דגשי מיתרים. (במה הטקסט משרת את התפיסה הייחודית)	השיר מעבד באופן תמציתי ויפה את מעמד הר סיני ומאפשר לתלמידים להכיר ולהבין את גדל המעמד ומשמעותו. ומשרת את חיבור החווייתי לקבלת תורה.

ב. ברית חורב (דברים ה)

בספר דברים פרק ה משה לפני מותו מספר על מעמד הר סיני, הוא מגדיר את מתן תורה ככריתת ברית בין אלוהים לעם ישראל ומציין שברית שנכרתה בסיני תקפה לא רק למי שנכח בה אלא לכל אנשים שחיים.

דברי משה לעם על מתן תורה:

ב ה' אֶלְהֵינוּ, כָּרַת עִמָּנוּ בְרִית--בְּחָרֵב.
ג לא אֶת-אֲבֹתֵינוּ, כָּרַת ה' אֶת-הַבְּרִית הַזֹּאת:
כִּי אֲתָנוּ, אֲנַחְנוּ אֱלֹהֵי פֶה הַיּוֹם כְּלָנוּ חַיִּים.

ברית –הסכם מחייב

חורב – הר סיני

כרת –ערך

כותרת	ברית חורב
מחבר	
נושא בתוכנית הלימודים של שבועות	קבלת תורה ומסירתו מדור דור
קשור לנושא / תחום בתוכנית הלימודים הכללית	תנ"ך, תרבות ישראל
סוגה (טקסטים מסורתיים / תרבותיים וכו')	טקסטים מסורתיים
סוג פורמט (טקסט, וידאו, תמונה וכו')	טקסט- מקרא
גיל	א-ב
לקסיקון אנשים	משה, אבות

לקסיקון מושגים	ברית חורב, ברית.
הערות- ביחס לטקסט כגון מיומנויות שיש בו וכו'	הבנת ההבדל בין תיאור המקרה לסיפור המקרא. המורה נדרש לספר לילידים את הקשר הפסוקים ואת הבחנה בזמני תיאור מעמד הר סיני. השוואה בין מקורות מקראיים – שמות י"ט – כ לדברים ה
הערות ביחס לטקסט בהתאם לרציונל והמטרות – דגשי מיתרים. (במה הטקסט משרת את התפיסה הייחודית)	המקור מאפשר להבין את חשיבות ומשמעות מעמד הר סיני בתרבות היהודית.

ג. ציור של מרק שאגאל – מתן תורה לצפייה בציור

הצייר מרק שאגאל – נולד כמשה זכרוביץ שאגאלוב בעיר ויטבסק, באימפריה הרוסית. הוא חי ופעל בשנים 1887-1977 ברוסיה ובצרפת. שאגל צייר בסגנון שהושפע מזרמים ומסגנונות מגוונים: מהאמנות היהודית והאמנות הרוסית שספג שאגאל בילדותו, מזרמי האמנות המודרנית שהתפתחו בצרפת באותה תקופה (קוביזם, אופיזם וסוריאליזם), מזרם האקספרסיוניזם המופשט, שצמח ברוסיה. נושאי ציוריו היו קשורים תמיד במוצאו היהודי - העיירה היהודית או נושאים בהשראה תנ"כית, רבים מציוריו עוסקים בנושא זהותו של אמן היהודי במאה ה-20.

כותרת	ברית חורב
מחבר	מרק שאגל
נושא בתוכנית הלימודים של שבועות	קבלת תורה ומסירתו מדור דור
קשור לנושא / תחום בתוכנית הלימודים הכללית	תנ"ך, תרבות ישראל, אומנות
סוגה (טקסטים מסורתיים / תרבותיים וכו')	טקסטים תרבותיים
סוג פורמט (טקסט, וידאו, תמונה וכו')	תמונה
גיל	א-ב
לקסיקון אנשים	אלוהים, משה, עם ישראל
לקסיקון מושגים	קבלת תורה, מסורת – מסירה.
הערות- ביחס לטקסט כגון מיומנויות	התבוננות בתמונה והבנת ההקשרים המופשטים

העולים ממנה. תמונה כפרשנות	שיש בו וכו'
הציור מתאר את מעמד הר סיני ואת מקומו בתרבות ישראל, בצד ימין של התמונה מופעים אנשים הנושאים ספרי תורה ומנורה, שהם מבטאים את יהדות ההיסטורית שממשיכה את שרשרת המסירה של התורה מאז מתן תורה בהר סיני.	הערות ביחס לטקסט בהתאם לרציונל והמטרות – דגשי מיתרים. (במה הטקסט משרת את התפיסה הייחודית)

ד. שרשרת מסירת התורה (אבות, א, א)

משנה א במסכת אבות מציינת את שלשלת התורה מאז תקופת משה עד לחתימת התנ"ך. האחריות על מסירת התורה הייתה בידי המנהיגים. כדאי להרחיב ולישים עם הילדים את עקרון המסירה מדור דור עד ימנו אם בהפעלה אם בשיחה על דרכי המסירה.

משה קיבל תורה מסיני,
ומסרה ליהושוע,
ויהושוע לזקנים, וזקנים לנביאים,
ונביאים מסרו לאנשי כנסת הגדולה.
הם אמרו שלושה דברים:
היו מתונים בדין
העמידו תלמידים הרבה
ועשו סייג לתורה.

מסיני - מהר סיני
יהושע – יהושע בן נון משרת שמה שהנהיג את עם בכניסה לארץ בכיבוש ובהתנחלות
זקנים - מנהגי שבטים שהאריכו ימים אחרי יהושע חיו בתקופת השופטים
אנשי כנסת הגדולה - 120 אנשים שחיו ופעלו בתחילת בית שני, בתקופתם נחתם התנ"ך.
יהו – תהיו
מתונים בדין – לא קפדנים ומחמירים במשפט
סייג לתורה - גבולות השומרים על התורה

שרשרת מסירת התורה	כותרת
	מחבר
קבלת תורה ומסירתו מדור דור	נושא בתוכנית הלימודים של שבועות
תושב"ע – משנה	קשור לנושא / תחום בתוכנית

	הלימודים הכללית
טקסטים מסורתיים	סוגה (טקסטים מסורתיים / תרבותיים וכו')
טקסט	סוג פורמט (טקסט, וידאו, תמונה וכו')
א-ב	גיל
משה, יהושע, זקנים, אנשי כנסת הגדולה.	לקסיקון אנשים
קבלה, מסירה	לקסיקון מושגים
<p>קישור בין שני חלקי המשנה: בחלק א מציינת תהליך המסירה של תורה ובחלק השני מתמקדים בדברי אנשי הכנסת הגדולה המוספים את חלקם בפיתוח ושימור התורה.</p> <p>ניתן ללמד רק את חלקו הראשון להתעכב על תהליך מסירת התורה. להרחיב את עקרון קבלה ומסירה.</p> <p>הבנת מימד היסטורי במשנה, היחס בין תקופת המקרא למשנה.</p>	הערות- ביחס לטקסט כגון מיומנויות שיש בו וכו'
<p>המשנה פותח פתח לדיון ולפעילות בנושא מסירת תורה מדור דור ואופניים שמסירה זו מתקיימת: לימוד תורה, חג שבועות, קריאה בתורה ועוד...</p>	הערות ביחס לטקסט בהתאם לרציונל והמטרות – דגשי מיתרים. (במה הטקסט משרת את התפיסה הייחודית)